

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

3.4.7 - Razvojne možnosti slovenskih manjšin v sosednjih državah

REPUBLICA SLOVENIJA
NOSILEC JAVNEGA POOBLASTILA
JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE, LJUBLJANA

Št. z.:	0110
PRIL:	
Šifra zadeva:	03113-134/2008
Vrednost:	14

2. Šifra projekta:

V5-0272

3. Naslov projekta:

Uresničevanje skupnega slovenskega kulturnega prostora in čezmejne integracije v pogojih evropskega povezovanja

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Uresničevanje skupnega slovenskega kulturnega prostora in čezmejne integracije v pogojih evropskega povezovanja

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

The creation of a common Slovene cultural space and cross-border integration in the frame of the European cooperation

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Skupni slovenski kulturni prostor, čezmejne integracije, evropsko povezovanje

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

The common Slovene cultural space, cross-border integration, European cooperation

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Univerza na Primorskem – Znanstveno raziskovalno središče

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

Slori, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper

6. Sofinancer/sofinancerji:

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

8371

Milan Bufon

Datum: 15.9.2008

Podpis vodje projekta:

red. prof. dr. Milan Bufon

Podpis in žig izvajalca:

red. prof. dr. Rado Bohinc, rektor
UP

po pooblastilu
Znanstveni svetnik, dr. Darko Darovec,
direktor UP ZRS



II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- a) v celoti
 b) delno
 c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- a) da
 b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Izhodišče in opredelitev problema

Projekt želi prispevati k razvoju celovitega in trajnega koncepta urejanja in uresničevanja skupnega slovenskega kulturnega prostora v pogojih čezmejne integracije. Projekt želi proučiti in ponuditi konkretne strokovne in razvojne rešitve glede treh glavnih problemskih sklopov, in sicer:

- razvojnih možnosti slovenskih manjšin v sosednjih državah;
- reševanja problemov perifernosti v gospodarsko-prostorskem smislu in marginalnosti v socialno-kulturnem smislu;
- sinergične in optimalne uporabe sredstev RS, sosednjih držav in evropskih institucij za razvoj obmejnih regij.

Projekt izhaja iz izhodišča, da sodi Slovenija med najbolj značilna »kontaktna« območja v Evropi, kakor je ta status in z njim povezano problematiko tudi opredelil v svojih številnih znanstvenih delih vodja tega projekta, ki sodi med najbolj uveljavljene proučevalce te problematike v slovenskem in širšem mednarodnem prostoru. Posebnost slovenskega kontaktnega statusa namreč izhaja iz dejstva, da kombinira po eno strani makro- in mikro-regionalni socialno-kulturni stik različnih etnično-kulturnih arealov, po drugi strani pa makro- in mikro-regionalni gospodarsko-prostorski stik, ki ga določa njen status obmejnosti. S tem se porajajo različne situacije, ki slovenski »robni«, se pravi obmejni in manjšinski družbeni prostor spravljajo v sočasen potencialni položaj perifernosti in marginalnosti, kar odpira nevarnost družbene dezintegracije, asimilacije in konfliktnosti, po drugi strani pa tudi nove središčnosti in razvoja koeksistenčnih praks, ki jih odpirajo sodobni procesi evropske integracije in čezmejnega sodelovanja. V takih pogojih ima Slovenija možnost, da v skladu s svojimi interesi uresničevanja koncepta skupnega slovenskega kulturnega prostora tudi učinkovito poseže v korist svojih manjšinskih skupnosti ter dejavno in načrtno uporablja instrumente za razvoj obmejnih regij in čezmejnega sodelovanja.

Osamosvojitve Slovenije ter njen vstop v EU sta namreč po začetnih težavah in dilemah sprožila zanimiv proces "evropeizacije" obmejnega prostora in končno položaja slovenskih manjšin v sosednjih državah v duhu spoštovanja načel nacionalne integritete, a tudi potrebe po mednarodni družbeni integraciji in spoštovanju kulturnih različnosti. Vse to nam daje upati, da se bodo sedaj slovenska številna obmejna in »kontaktna« območja iz območja konfliktov preoblikovala v območja mednarodne koeksistence in sodelovanja. Za to pa je potreben tudi dejavnejši in pogumnejši pristop same države Slovenije in njenih manjšinskih skupnosti, ki mora imeti glede lastnega razvoja, mednarodne lokalcije in iz te izhajajočih perspektiv tudi ustrezno vizijo in razvojni program. Brez njiju bi bile tako slovenske manjšine v sosednjih državah kot slovenska obmejna območja usojena na vse večjo emarginacijo na robu tega družbenega prostora, v katerem bo pojem geopolitičnih, meddržavnih in medetničnih meja vse manj zaznaven in določen in kjer se bo ob porastu medkulturnih, družbenih in gospodarskih izmenjav povečalo ne le število "porabnikov", ampak tudi "ponudnikov" tovrstnih storitev in kjer bi se lahko slovenske manjšine in

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

slovenska obmejna območja srečala s problemom neke »nove emarginacije«, v kolikor ne bi uspeli pravočasno razviti lastnih razvojnih instrumentov.

V pogledu identifikacije problemskih izhodišč lahko rečemo, da predstavlja slovenski »kontaktni« prostor v splošnem tako dobre kot slabe strani srednjeevropskega prostora ter njegovih družbenih in političnih transformacij, ki so se odvijale med prostorsko konvergenco in divergenco. Poudariti gre, da je to nekakšen konglomerat različnih izvorno enotnih kulturnih prostorov v smislu kulturne pokrajine in načina življenja, v katerih so v dokajšnji koeksistenci shajale različne etnično-jezikovne skupnosti. Državotvorni procesi so nato to območje razbili v več ločenih političnih entitet in s tem zavrli normalen komunikacijski pretok ter odprli tudi številne meddržavne in medetnične konfliktno situacije. Kasnejši družbeni in gospodarski razvoj je ta prostor odprl intenzivnemu mednarodnemu tranzitu ter lokalnim izmenjavam, ki pa ne potekajo usklajeno med posameznimi deli. Še zlasti v njegovih perifernejših in politično občutljivejših delih "normalizacija" mednarodnih odnosov po osamosvojitvi Slovenije in njenem vstopu v EU, ni segla še do "terena" in sprožila vse potrebne mehanizme večje prekomejne integracije. Oba procesa, ki sta odprla nove razvojne priložnosti in možnosti slovenskim manjšinam in obmejnem okoljem na meji z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, pa sta predstavljala nove delitvene dileme na meji s Hrvaško, kjer je treba pri identifikaciji problemov manjšinske situacije omeniti na eni strani vprašanje oblikovanja samega pojma slovenske manjšine na Hrvaškem, na drugi strani pa vloge avtohtonih manjšinskih in regionalnih skupnosti (predvsem v Istri) pri ponovnem vzpostavljanju institucionalnih in funkcionalnih družbenih, kulturnih in ekonomskih čezmejnih vezi.

Ampak tudi v okoljih, kjer se stare institucionalne ovire za čezmejno komunikacijo odpravljajo, se srečujemo z različnimi problematičnimi situacijami, zlasti v alpskem, tradicionalno perifernejšem in "starem" obmejnem okolju, kjer na lokalni ravni ni zaznati skorajda nobene spremembe glede položaja slovenskih manjšin in intenzivnosti čezmejne komunikacije. Seveda lahko vzroke za tako stanje iščemo v tem, da v obravnavanem območju primanjkujejo ustrezni institucionalni in infrastrukturni ukrepi, ki bi uspeli spodbujati čezmejno komunikacijo, na primer ustanovitve neke lokalne zveze obmejnih občin in drugih družbenih, gospodarskih in kulturnih ustanov ob meji, ali nekega skupnega koordinacijskega, planskega, informacijskega in promocijskega centra, da o boljših prometnih povezavah, zlasti v smeri vzhod-zahod, niti ne govorimo. Prav gotovo je lokalno in regionalno čezmejno komunikacijo zavrli tudi centralistična in standardizacijska državna naravnost. Vendar pa bi lahko izbrskali odgovor na začetno vprašanje tudi nekje drugje, in sicer v tem, da so na tem območju prisotne lokalne in jezikovne skupnosti v preteklosti ohranile svoje značilnosti v situaciji koeksistence ravno zato, ker so medseboj skromno komunicirale, in da bo utegnila ta karakteristika »samoohranitvene perifernosti«, ki je sicer dokaj značilna za alpski prostor in za vsa obmejna območja ob "starih" ali »zaprtih« mejah, tudi v bodoče zaznamovati vsaj del območja, o katerem je tu govora. Navsezadnje je lahko tudi ta ena izmed možnih oblik vzdrževanja njegove družbene in kulturne pestrosti in različnosti.

Vsekakor, če je bila v preteklosti funkcija nekaterih slovenskih manjšin (predvsem slovenske manjšine v Italiji) usmerjena primarno k gospodarskemu posredovanju med dvema družbeno-političnima različnima državama in sistemoma, je od razkroja Jugoslavije, osamosvojitve Slovenije in poenotenja političnih in družbeno-ekonomskih razmer na obeh straneh meje ta vloga izgubila svoj smisel oziroma se je od mednarodno-

tranzitne preusmerila na manjšini bolj prikladno regionalno raven. Vzporedno s tem pa se slovenskim manjšinam, tako kot drugim obmejnim manjšinskim skupnostim v Evropi, odpirajo nove perspektive in nove naloge na področju čezmejnne družbene in kulturne integracije in povezovanja. To velja še posebej za tista obmejna območja, ki jih označuje dolgotrajna družbena in kulturna povezanost. V smislu dejanske čezmejnne integracije in širjenja načel koeksistence, na katerih temelji ne le proces evropske integracije, temveč sodobna evropska civilizacija nasploh, je ob funkcionalnih aspektih čezmejnih gospodarskih izmenjav zato še posebno pomembno, da se v čim večji meri aktivirajo tudi družbene in kulturne oblike povezovanja in posredovanja. Le na ta način se uspejo oblikovati celovitejša in med seboj integrirana prekomejna območja, kjer meja izgubi svojo tradicionalno delitveno funkcijo in kjer se lahko tudi manjšinske kulturne in jezikovne "kontaktne" skupnosti polneje razvijajo.

V sorodnih zahodno-evropskih obmejnih območjih skušajo zgoraj povedano uresničiti z oblikovanjem posebnih institucionalnih čezmejnih teles, tako imenovanih evroregij, saj gre tam običajno za primere družbeno in kulturno manj prepustnih "starih" obmejnih območij, kjer je treba obmejno prebivalstvo tako rekoč šele privajati k prekomejnemu sodelovanju. Podobne potrebe se čutijo tudi v Sloveniji, zlasti v tradicionalno perifernejših okoljih, kakršno predstavlja obmejno območje z Madžarsko. Vendar se v slovenskem primeru srečujemo tudi s situacijo oblikovanja nekakšnega "spontanega" čezmejnega prostora, kjer ljudje, kljub pomanjkanju ustreznih institucionalnih nadgradenj, že sedaj nadpovprečno intenzivno prekomejno komunicirajo ne le na gospodarskem, a tudi na družbenem in kulturnem področju. Značilno je tudi, da velik del takih oblik čezmejnega povezovanja tu vzdržujejo ravno manjšine, v prvi vrsti slovenski manjšini v Italiji in Avstriji, ki živita vzdolž skorajda celotnega mejnega pasu s tema državama, čeprav za to svojo povsem "naravno", a zato nič manj pomembno funkcijo ne prejemata nobenega posebnega priznanja ali spodbude. Tukajšnje obmejne manjšine se mnogokrat še vedno obravnavajo kot nekakšen "tujek" tako znotraj lastnega družbenega okolja kot v pogledu spodbujanja prekomejnih izmenjav.

Pri obravnavi nacionalnih in etničnih manjšin se namreč vse prevečkrat pozablja na dinamične in kompleksne spemembe, ki jih vnašajo interetnični odnosi, kakor da bi bile te manjšine v njihovem družbenem in prostorskem položaju povsem statične in "obsojene" na večno reprodukcijo lastne podobe v prihodnje čase. V resnici so stvari bistveno drugačne: kot živi organizmi so manjšine v nenehnem preoblikovanju, še posebno v pogledu njihove družbene strukture in medetničnih odnosov. To se dogaja predvsem z modernizacijo družbene strukture, ki postavlja manjšine nekako pred dilemo, ali naj se vse bolj integrirajo v sodobno družbo ali pa naj se mobilizirajo okrog lastnih kulturnih značilnosti. Večinoma je opaziti, da prihaja pri modernizaciji manjšinske družbe do svojevrstne sinteze obeh možnih ekstremov. Proces družbene modernizacije je namreč odločilno prispeval k porastu izobrazbene in socialno-ekonomske ravni manjšinske populacije, k povečevanju prostega časa in širjenju komunikacijskih sredstev ter izmenjavi informacij. Mnogokrat je v perifernih območjih do teh sprememb prišlo tako hitro (v smislu prehoda od agrarne v terciarno družbo), da slednje niso povzročile izrazitejše akulturacije manjšinskega prebivalstva, kakor je to značilno za etnično mešana urbana središča, temveč so celo pripomogle k temu, da je to prebivalstvo pridobilo nekatere dodatne elemente za mobilizacijo v prid svoje izvorne kulture.

Kljub temu se zdi iz etničnega vidika prav faza »modernizacije« najboljši kritična, saj vodi po eni strani k demografski eroziji avtohtonega slovenskega naselitvenega ozemlja in v skrajni konsekvenci do propada celotne kulturne pokrajine, po drugi strani pa k širjenju

manjšinskega prebivalstva na neavtohtono ozemlje, kar ima spet lahko različne posledice. Depopulacija avtohtonega slovenskega ozemlja je posebno zaskrbljujoča tudi zato, ker normativno-zaščitni ukrepi, ki bi jih morali državni organi sprejeti tudi v prid slovenske manjšine, temeljijo povečini na teritorialnem principu, se pravi, da veljajo le za historično slovensko naselitveno ozemlje, kjer izkaže manjšina zadostno konsistenco. To ozemlje pa ima celo za izseljene pripadnike manjšine pomembno identifikacijsko vlogo, čeprav predstavlja umik iz avtohtonega ozemlja večinoma tudi izgubo lastne kulturne podlage in korak k asimilaciji. Po drugi strani pa lahko prav izseljenci prispeva k spoznavanju lastne etnične in kulturne "različnosti" in torej h krepitvi narodnostne zavesti.

Obenem se z rastjo družbene in prostorske mobilnosti bistveno spremeni podoba nekdanj jasne etnične meje, okrog katere se sedaj oblikuje nov družbeni fenomen tako imenovanega "etničnega kontinuuma". Vsekakor je etnična meja v svojem podrobnem poteku že v preteklosti doživljala nenehne spremembe in korekture, vendar je v svojih osnovnih obrisih vendarle ostala dokaj konstantna vse do nastopa "modernizacije". Jasno je, da je pojem avtohtonega manjšinskega naselitvenega ozemlja ostal bolj ali manj nespremenjen, toda to ozemlje sedaj ne omejuje več neka "realna" etnična linija, ampak ostaja zgolj kot "kulturna dimenzija", znotraj katere pa se glede etnične opredelitve in samoopredelitve odpirajo najrazličnejši novi problemi. V obdobju "klasične" etnične delimitacije pred nastopom "modernizacije" etnično opredeljevanje v resnici ni povzročalo večjih težav in se je često povsem poistovetilo s teritorialnim ali regionalnim opredeljevanjem. S postopnim uveljavljanjem modernizacije, ki je težila k večji funkcionalni povezanosti vseh v določeno politično enoto zaobjetih območij, pa je bil lokalni jezik v čedalje večji meri izločen iz javne prakse, se pravi predvsem iz upravnih in šolskih struktur, ki so bile pretežno koncentrirane v urbanih središčih. Ta težnja je v prvi polovici tega stoletja prerasla v pravo fašistično preganjanje vsake oblike jezikovne "drugačnosti", kar je privedlo do skrajnih oblik nasilnega zatiranja jezikovnih manjšin in njihove asimilacije oziroma "čiščenja". Manjšinskemu jeziku je bila na ta način odvzeta njegova temeljna družbena razsežnost in njegova uporabnost se je omejevala le na družinske ali vaške govorne položaje. S tem je seveda njegova pozicija na vrednostni lestvici močno nazadovala, še toliko bolj v tistih območjih, kjer je manjšinski, lokalni jezik nezaščiten in nezastopan v šolskem sistemu. V takih razmerah je manjšinskemu jeziku usojeno, da izgine tudi iz družinskih okolij, in regredira na pozicijo "izvirne lokalne govornice" z zgolj folklorno konotacijo.

Zato bo raziskovanje manjšinske stvarnosti v novih pogojih vse bolj pomenilo obenem raziskovanje družbeno-kulturnih in gospodarsko-prostorskih integracijskih procesov, njihovo spremljanje in usmerjanje. Nova Evropa se bo namreč najprej preverjala in preizkušala ravno v njenih tako številnih obmejnih in etnično mešanih območjih. Vse to pa odpira manjšinam nove priložnosti, a tudi nove izzive, predvsem v reorganizaciji tradicionalnih oblik delovanja in njihovem prilagajanju novim funkcijam. Izkušnje iz tega in drugih sorodnih obmejnih območij v Evropi nam kažejo, da je dejanska intenzivnost čezmejnih odnosov odvisna ne le od splošnih mednarodnih pogojev, ampak v glavnem od dveh lokalnih dejavnikov:

- od funkcionalne organizacije samega obmejnega prostora oziroma njegove prilagojenosti potrebam obmejnega prebivalstva po zadovoljevanju osnovnih funkcij na področju oskrbe, dela, izobraževanja, bivanja v skupnosti in preživljanja prostega časa, ter
- od stopnje družbene in kulturne integracije obmejnega prebivalstva.

V tem pogledu odigravajo etnično mešana obmejna območja posebno vlogo, saj se za

razliko od preteklosti, ko so predstavljala potencialno konfliktno stičišče med državami, danes uveljavljajo kot prostori harmoničnega družbenega prepletanja in prelivanja in s tem tudi v vzhodni del srednje Evrope, kjer se zdi odpravljanje političnih meja še vedno nekoliko težavnejše, vnašajo dragocene elemente medetničnega in mednarodnega sožitja.

Slovenska obmejna in "kontaktna" območja bi se na ta način, upoštevajoč nakazano specifično oziroma spodbudne lokalne socio-kulturne in gospodarsko-prostorske potenciale, ob podpori RS, zainteresiranih sosednjih držav in raznih evropskih programov, utegnila razviti v izredno zanimiv "laboratorij" za uvajanje novih modelov pri utrjevanju različnih institucionalnih in vsakodnevnih oblik medetnične povezanosti na jugovzhodnem "robu" EU.

Pričakovani rezultati

Pričakovani rezultati projekta izpolnjujejo vsebine oziroma cilje razpisanega težišča 3, ki je prednostno namenjen raziskavam v podporo vladi pri oblikovanju in izvajanju politik, zlasti na področju povečanja institucionalne konkurenčnosti države, povečanja učinkovitosti in kakovosti delovanja države ter razvoja javno zasebnega partnerstva, večje transparentnosti javne uprave in sodelovanja javnosti pri pripravi predpisov ter razvoja nacionalne identitete. Raziskava se je, izhajajoč iz zgoraj navedenih primarnih ciljev, v poglobljeni obliki posvetila procesom in problemom v zvezi z razvojnimi možnostmi slovenskih manjšin v sosednjih državah (raziskovalna tema 3.4.7.), navidez preprostega in »marginalnega« vprašanja, ki pa dejansko zaobjema dokaj kompleksno problematiko razvoja, preoblikovanja in upravljanja območij kulturnega stika ter procesov družbene integracije, ki tudi sicer predstavljajo najbolj izpostavljeno okolje v razvijanju nacionalnih politik na področju mednarodne lokacije in politične dejavnosti RS na eni strani ter interkulturalnih in multikulturalnih jezikovnih praks, na katerih temelji proces evropskega povezovanja na drugi strani.

Zgoraj navedeni cilji in nameni raziskave bodo zlasti pripomogli k doseganju naslednjih pričakovanih rezultatov:

- k povečevanju razvojnih možnosti slovenskih manjšin v sosednjih državah;
- k razvoju koncepta in uresničevanja skupnega slovenskega kulturnega prostora;
- k reševanju problemov slovenskih »kontaktnih«, se pravi etnično mešanih in obmejnih območij iz vidika perifernosti v gospodarsko-prostorskem smislu in marginalnosti v socialno-kulturnem smislu;
- k razvoju celovite strategije in modela sinergične in optimalne uporabe sredstev RS, sosednjih držav in evropskih institucij za razvoj manjšin in obmejnih regij.

Podrobneje je, skladno z napovedmi, projekt prispeval:

- k razumevanju prepletanja in součinkovanja širših geopolitičnih razmer, meddržavnih in medetničnih odnosov ter lokalnih razvojnih dejavnikov, ki vplivajo na položaj in razvojne možnosti slovenskih manjšin in obmejnih območij;
- k izdelavi modela etnično-regionalnega razvoja z ozirom na učinke družbene modernizacije v odnosu do perifernosti in marginalnosti slovenskih etnično mešanih in obmejnih območij;
- k boljšemu opredeljevanju položaja in vloge slovenskih manjšin v sosednjih državah v pogledu interetničnih in mednarodnih odnosov ter njihove tipizacije v odnosu do njihovih razvojnih možnosti;
- k razumevanju procesov interetnične integracije ter razvoju potrebnih instrumentov in

razvojnih politik za preprečevanje asimilacije in družbeno-kulturne marginalizacije;

- k razumevanju procesov čezmejnega povezovanja, s posebnim ozirom na vlogo manjšin in lokalnih skupnosti pri oblikovanju in utrjevanju institucionalnih in funkcionalnih obmejnih regij;
- k identifikaciji elementov in dejavnikov, ki zavirajo oziroma prispevajo k odpravljanju statusa perifernosti (v gospodarsko-prostorskem smislu) in marginalnosti (v socialno-kulturnem smislu) slovenskih manjšin in obmejnih območij;
- k optimalnejši in trajnejši obliki financiranja razvojnih programov in projektov v korist slovenskih manjšin v sosednjih državah ter slovenskih obmejnih območij v luči sinergične uporabe sredstev RS, sosednjih držav in evropskih institucij z identifikacijo prednostnih nalog in instrumentov za realizacijo sodobnega modela skupnega slovenskega kulturnega prostora v razmerah evropskega povezovanja.

Projekt je nadalje s svojo kontinuirano zasnovo konkretno osvetlil možnosti udejanjanja evropskega programa »združevanja v različnosti« v vse bolj odprtih in dinamičnih slovenskih obmejnih in etnično mešanih območjih in s tem tudi konkurenčne zmožnosti Slovenije na družbeno-kulturnem gospodarsko-prostorskem področju po njenem vstopu v EU, zlasti v luči izvedbe celovite razvojne strategije, ki bo preko razvoja novega koncepta in uresničevanja skupnega slovenskega kulturnega prostora ter sinergičnih modelov uporabe namenskih sredstev RS, sosednjih držav in EU pripomogla k povečevanju razvojnih možnosti slovenskih manjšin v sosednjih državah ter slovenskih obmejnih območij sploh.

Projekt je nudil strokovnjakom in upravljalcem možnost dejanskega uresničevanja sodobnega modela skupnega slovenskega kulturnega prostora ter mednarodnega in čezmejnega sodelovanja na ravni planiranja in usmerjanja izobraževalnih dejavnosti in razvijanja koeksistenčnih družbenih odnosov.

Aktivno vključevanje manjšinskih organizacij in lokalnih skupnosti v slovenskih obmejnih območjih v raziskovalni proces je končno zagotavljalo lokalno uporabnost raziskovalnih vsebin in rezultatov, ki so bili prediskutirani in predstavljeni tudi v okviru različnih delavnic in konferenc.

Fazni rezultati projekta, vključno z rezultati strokovnih posvetov, so bili objavljeni v obliki delovnih zvezkov, glavni rezultati projekta pa bodo v monografski obliki objavljeni ob zaključku projekta oziroma konec leta 2008 in s tem razpoložljivi širši javnosti. Posebna pozornost je bila namenjena izdelavi posebnih gradiv za tematske delavnice in seminarje, na katerih so ob raziskovalcih sodelovali še strokovnjaki iz prakse v RS ter predstavniki lokalnih skupnosti in manjšinskih organizacij ter ustanov. Ta gradiva so bila uporabljena tudi v samem procesu izdelave končne strategije in razvojnih modelov. Za časa predsedovanja Slovenije EU je bila predvidena organizacija širšega mednarodnega posveta, na katerem bi prediskutirali strokovne in aplikativne vidike implementacije evropske strategije »združenosti v različnosti« na primeru evropskih obmejnih in etnično mešanih okolij, žal pa bo do realizacije tega posveta zaradi omejenih finančnih možnosti predvidoma prišlo jeseni tega leta, čeprav gre opozoriti na dejstvo, da so vodja projekta in njegovi sodelavci te vsebine prenesli na številne druge mednarodne znanstvene konference, pomembne pa so bile tudi pri realizaciji različnih posvetov, okroglih miz in poletnih šol na Univerzi na Primorskem, predvsem na njeni Fakulteti za humanistične študije, ki je za časa slovenskega predsedovanja EU bila tudi soorganizator uvodnega dogodka ob začetku Evropskega leta medkulturnega dialoga v Cankarjevem domu v Ljubljani.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Glede uporabnosti političnogeografskih dognanj v planiranju razvoja čezmejnih integracij, moramo poudariti, da danes ustrežnejše čezmejno povezovanje ovirata po eni strani pomanjkanje neke bolj profilirane politike slovenske države do njenih tako številnih in značilnih obmejnih prostorov - in to je problem, ki bi ga morala slovenska vlada pravzaprav razrešiti že pred vstopom v EU - po drugi strani pa še ne razrešeno vprašanje regionalizacije oziroma decentralizacije slovenske lokalne uprave, ki razen občinskega in državnega nivoja ne pozna drugih vmesnih oblik. To vprašanje zadeva spremenjen odnos med državo in lokalnimi skupnostmi, v pogledu mednarodnega sodelovanja pa je še zlasti povezano z oblikovanjem čezmejnih upravnih zvez tipa evroregij, čeprav se ga v javnosti najpogosteje povezuje z vprašanjem koriščenja evropskih razvojnih skladov. Izhajajoč iz političnogeografske analize bi bilo v Sloveniji glede na tradicionalne upravne delitve in bodoče potrebe po mednarodnem regionalnem povezovanju ter notranji decentralizaciji namreč teoretično dovolj "prostora" za dvo-stopenjsko vmesno upravno organiziranost, se pravi tako za "dežele-regije" kot za "pokrajine-province", saj bi na ta način uspeli kombinirati tako osnovne gravitacijsko-funkcionalne enote kot širše zgodovinsko-kulturne enote, ki temeljijo na hkratni lokalni in regionalni identiteti slovenskega prebivalstva.

Naš pristop pri obravnavi čezmejne vpetosti Slovenije in njenih obmejnih območij bo zaradi tega usmerjen ne le v raziskovanje različnih oblik čezmejnega povezovanja, ampak tudi učinkov odprave političnih meja na družbene in prostorske vezi ter razvoju tiste institucionalne in upravne ureditve, ki bo obmejnemu prostoru in prebivalstvu omogočala, da bo uspešno razreševal lastne razvojne probleme ob spoštovanju kulturne specifičnosti prostora ter v perspektivi vse večje družbene in prostorske integracije obmejnih območij. Pri tem sta ključnega pomena načrtnješa vladna politika do obmejnih območij in decentralizacija oziroma regionalizacija lokalne oblasti. Žal v Sloveniji še vedno močno pogrešamo tovrstni pristop v planiranju družbenega in prostorskega razvoja, ki bi moral temeljiti tudi na obsežni raziskovalni izkušnji in nezanemarljivih dosežkih slovenske znanosti pri proučevanju vprašanja teritorialnosti in obmejnosti ter sploh učinkov sočasnega delovanja konvergentnih in divergentnih procesov v slovenskih kontaktnih prostorih.

Zato bo raziskovanje manjšinske stvarnosti v novih pogojih vse bolj pomenilo obenem raziskovanje družbeno-kulturnih in gospodarsko-prostorskih integracijskih procesov, njihovo spremljanje in usmerjanje. Nova Evropa se bo namreč najprej preverjala in preizkušala ravno v njenih tako številnih obmejnih in etnično mešanih območjih. Vse to pa odpira manjšinam nove priložnosti, a tudi nove izzive, predvsem v reorganizaciji tradicionalnih oblik delovanja in njihovem prilagajanju novim funkcijam. Izkušnje iz tega in drugih sorodnih obmejnih območij v Evropi nam kažejo, da je dejanska intenzivnost čezmejnih odnosov odvisna ne le od splošnih mednarodnih pogojev, ampak v glavnem od dveh lokalnih dejavnikov:

- od funkcionalne organizacije samega obmejnega prostora oziroma njegove prilagojenosti potrebam obmejnega prebivalstva po zadovoljevanju osnovnih funkcij na področju oskrbe, dela, izobraževanja, bivanja v skupnosti in preživljanja prostega časa, ter
- od stopnje družbene in kulturne integracije obmejnega prebivalstva.

V tem pogledu odigravajo etnično mešana obmejna območja posebno vlogo, saj se za razliko od preteklosti, ko so predstavljala potencialno konfliktno stičišče med državami, danes uveljavljajo kot prostori harmoničnega družbenega prepletanja in prelivanja in s tem tudi v vzhodni del srednje Evrope, kjer se zdi odpravljanje političnih meja še vedno nekoliko težavnejše, vnašajo dragocene elemente medetničnega in mednarodnega sožitja.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Projekt izhaja iz izhodišča, da sodi Slovenija med najbolj značilna »kontaktna« območja v Evropi, kakor je ta status in z njim povezano problematiko tudi opredelil v svojih številnih znanstvenih delih vodja tega projekta, ki sodi med najbolj uveljavljene proučevalce te problematike v slovenskem in širšem mednarodnem prostoru. Posebnost slovenskega kontaktnega statusa namreč izhaja iz dejstva, da kombinira po eno strani makro- in mikro-regionalni socialno-kulturni stik različnih etnično-kulturnih arealov, po drugi strani pa makro- in mikro-regionalni gospodarsko-prostorski stik, ki ga določa njen status obmejnosti. S tem se porajajo različne situacije, ki slovenski »robni«, se pravi obmejni in manjšinski družbeni prostor spravljajo v sočasen potencialni položaj perifernosti in marginalnosti, kar odpira nevarnost družbene dezintegracije, asimilacije in konfliktnosti, po drugi strani pa tudi nove središčnosti in razvoja koeksistenčnih praks, ki jih odpirajo sodobni procesi evropske integracije in čezmejnega sodelovanja. V takih pogojih ima Slovenija možnost, da v skladu s svojimi interesi uresničevanja koncepta skupnega slovenskega kulturnega prostora tudi učinkovito poseže v korist svojih manjšinskih skupnosti ter dejavno in načrtno uporablja instrumente za razvoj obmejnih regij in čezmejnega sodelovanja.

Osamosvojitve Slovenije ter njen vstop v EU sta namreč po začetnih težavah in dilemah sprožila zanimiv proces "evropeizacije" obmejnega prostora in končno položaja slovenskih manjšin v sosednjih državah v duhu spoštovanja načel nacionalne integritete, a tudi potrebe po mednarodni družbeni integraciji in spoštovanju kulturnih različnosti. Vse to nam daje upati, da se bodo sedaj slovenska številna obmejna in »kontaktna« območja iz območja konfliktov preoblikovala v območja mednarodne koeksistence in sodelovanja. Za to pa je potreben tudi dejavnejši in pogumnejši pristop same države Slovenije in njenih manjšinskih skupnosti, ki mora imeti glede lastnega razvoja, mednarodne lokalcije in iz te izhajajočih perspektiv tudi ustrezno vizijo in razvojni program. Brez njiju bi bile tako slovenske manjšine v sosednjih državah kot slovenska obmejna območja usojena na vse večjo emarginacijo na robu tega družbenega prostora, v katerem bo pojem geopolitičnih, meddržavnih in medetničnih meja vse manj zaznaven in določen in kjer se bo ob porastu medkulturnih, družbenih in gospodarskih izmenjav povečalo ne le število "porabnikov", ampak tudi "ponudnikov" tovrstnih storitev in kjer bi se lahko slovenske manjšine in slovenska obmejna območja srečala s problemom neke "nove emarginacije", v kolikor ne bi uspele pravočasno razviti lastnih razvojnih instrumentov.

V pogledu identifikacije problemskih izhodišč lahko rečemo, da predstavlja slovenski »kontaktni« prostor v splošnem tako dobre kot slabe strani srednjeevropskega prostora ter njegovih družbenih in političnih transformacij, ki so se odvijale med prostorsko konvergenco in divergenco. Poudariti gre, da je to nekakšen konglomerat različnih izvorno enotnih kulturnih prostorov v smislu kulturne pokrajine in načina življenja, v katerih so v dokajšnji koeksistenci shajale različne etnično-jezikovne skupnosti. Državotvorni procesi so nato to območje razbili v več ločenih političnih entitet in s tem zavrli normalen komunikacijski pretok ter odprli tudi številne meddržavne in medetnične konfliktno situacije. Kasnejši družbeni in gospodarski razvoj je ta prostor odprl intenzivnemu mednarodnemu tranzitu ter lokalnim izmenjavam, ki pa ne potekajo usklajeno med posameznimi deli. Še zlasti v njegovih perifernejših in politično občutljivejših delih "normalizacija" mednarodnih odnosov po osamosvojitvi Slovenije in njenem vstopu v

EU, ni segla še do "terena" in sprožila vse potrebne mehanizme večje prekomejne integracije. Oba procesa, ki sta odprla nove razvojne priložnosti in možnosti slovenskim manjšinam in obmejnim okoljem na meji z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, pa sta predstavljala nove delitvene dileme na meji s Hrvaško, kjer je treba pri identifikaciji problemov manjšinske situacije omeniti na eni strani vprašanje oblikovanja samega pojma slovenske manjšine na Hrvaškem, na drugi strani pa vloge avtohtonih manjšinskih in regionalnih skupnosti (predvsem v Istri) pri ponovnem vzpostavljanju institucionalnih in funkcionalnih družbenih, kulturnih in ekonomskih čezmejnih vezi.

Ampak tudi v okoljih, kjer se stare institucionalne ovire za čezmejno komunikacijo odpravljajo, se srečujemo z različnimi problematičnimi situacijami, zlasti v alpskem, tradicionalno perifernejšem in "starem" obmejnem okolju, kjer na lokalni ravni ni zaznati skorajda nobene spremembe glede položaja slovenskih manjšin in intenzivnosti čezmejne komunikacije. Seveda lahko vzroke za tako stanje iščemo v tem, da v obravnavanem območju primanjkujejo ustrezni institucionalni in infrastrukturni ukrepi, ki bi uspeli spodbujati čezmejno komunikacijo, na primer ustanovitev neke lokalne zveze obmejnih občin in drugih družbenih, gospodarskih in kulturnih ustanov ob meji, ali nekega skupnega koordinacijskega, planskega, informacijskega in promocijskega centra, da o boljših prometnih povezavah, zlasti v smeri vzhod-zahod, niti ne govorimo. Prav gotovo je lokalno in regionalno čezmejno komunikacijo zavrla tudi centralistična in standardizacijska državna naravnost. Vendar pa bi lahko izbrskali odgovor na začetno vprašanje tudi nekje drugje, in sicer v tem, da so na tem območju prisotne lokalne in jezikovne skupnosti v preteklosti ohranile svoje značilnosti v situaciji koeksistence ravno zato, ker so medseboj skromno komunicirale, in da bo utegnila ta karakteristika "samoohranitvene perifernosti", ki je sicer dokaj značilna za alpski prostor in za vsa obmejna območja ob "starih" ali "zaprtih" mejah, tudi v bodoče zaznamovati vsaj del območja, o katerem je tu govora. Navsezadnje je lahko tudi ta ena izmed možnih oblik vzdrževanja njegove družbene in kulturne pestrosti in različnosti.

Slovenska obmejna in "kontaktna" območja bi se, upoštevajoč nakazano specifikko oziroma spodbudne lokalne socio-kulturne in gospodarsko-prostorske potenciale, ob podpori RS, zainteresiranih sosednjih držav in raznih evropskih programov, utegnila razviti v izredno zanimiv "laboratorij" za uvajanje novih modelov pri utrjevanju različnih institucionalnih in vsakodnevnih oblik medetnične povezanosti na jugovzhodnem "robu" Evropske unije. To dejstvo pa bi lahko predstavljalo tudi izreden razvojni adut za Slovenijo v evropskem kontekstu. Koncept, ki bi se razvil z izvedbo tega ciljnega raziskovalnega programa, bi tako lahko predstavljal tudi "model" evropskega razvojnega programa pri konkretnem udejanjanju strategije "združenosti v različnosti".

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- a) v domačih znanstvenih krogih;
- b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- c) pri domačih uporabnikih;
- d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Na širši mednarodni ravni so to univerzitetna oziroma akademska okolja, kjer je vodja projekta vabljen predavatelj in širi spoznanja slovenske geografije obmejnosti in manjšin v teoretskem in praktičnem smislu, saj se za ta spoznanja zanimajo tudi različne "evroregije", ki delujejo ob mejah srednje-vzhodne Evrope.

Na nacionalni ravni so poleg sofinancerjev največji interes po naših spoznanjih pokazala vodstva slovenskih manjšinskih organizacij v sosednjih območjih ter Ministrstvo za zunanje zadeve in Ministrstvo za kulturo RS, ki bi morala v sodelovanju s slovensko manjšino načrtnjeje poskrbeti za promocijo slovenskega jezika in kulture v sosednjih državah.

3.7. Število diplomantov, magistrrov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

Čas izvajanja tega projekta je bil prekratek, da bi se v tem času podiplomski študentje lahko ob njem formirali, vključenost dodiplomskih in podiplomskih študentov v izvajanje projekta pa je vsekakor pripomogla k širjenju njihovega interesa na to področje in k razvijanju novih znanj in spoznanj, ki bodo nedvomno koristila njihovemu nadaljnjemu študijskemu procesu in bodoči raziskovalni usmerjenosti.

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi institucijami.

Formalno raziskovalno sodelovanje poteka predvsem v okviru bilateralnih in drugih mednarodnih projektov, ki smo jih v luči raziskovalnih vsebin tu opisanega projekta razvijali z naslednjimi institucijami:

- Institute for Welsh Studies, University of Cardiff (Wales, UK);
- Department of Geography, University of South Carolina (SC, USA);
- Department of Geography, University of Tennessee (Knoxville, USA);
- Department of Geography, Sorbonne (Pariz, Francija);
- Facolta' di Scienze Politiche (Trst, Italija);
- Department of Geography, University of Klagenfurt (Celovec, Avstrija);
- Department of Geography, University of Lodz (Lodz, Poljska);
- Department of Geography, University of Oradea (Oradea, Romunija);
- Department of Geography, University of Sarajevo (Sarajevo, BiH)
- Institute for European Studies, Hitotsubashi University (Tokyo, Japonska).

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Sodelovanje je omogočilo izmenjavo informacij in izkušenj, raziskovalcev in univerzitetnih učiteljev, komparacijo razvojnih dinamik, situacij in možnosti obmejnih in etnično mešanih območij v okviru srednje-vzhodne Evrope, med to regijo in drugimi evropskimi območji ter med evropskimi in drugimi situacijami v svetu. Na podlagi teh izmenjav je nastalo več skupnih znanstvenih objav ter skupnih organizacij mednarodnih znanstvenih sestankov, med katerimi je bila najbolj odmevna mednarodna konferenca "Dayton Ten Years After", ki smo jo v sodelovanju s kolegi iz BiH priredili v Sarajevu novembra 2005 pod pokroviteljstvom slovenskega predsedovanja OVSE ter Komisije za politično geografijo Mednarodne geografske zveze IGU. Vodja projekta pripravlja na podlagi komparativne analize evropskih in drugih obmejnih situacij novo monografijo, ki bo izšla v slovenskem jeziku, s kolegi pa načrtuje tudi mednarodno publikacijo na temo "Politična in kulturna geografija Evrope", ki naj bi izšla v ZDA.

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani:<http://www.izum.si/>

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

Druge reference vodje projekta:

1) izkazana citiranost znanstvenih del v Web of Science:

a) znanstvena monografija:

BUFON, Milan. Slovenija po letu 2004: mostišče med EU in jugovzhodno Evropo? (Knjižnica Annales Majora). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko, 2005. ISBN: 961-6033-69-7. COBISS.SI-ID: 224841728

citirano v:

Dahlman C.

Detour to Europe: Enlargement, Southeast Europe, and the EU's external dynamic
EURASIAN GEOGRAPHY AND ECONOMICS 47 (6): 683-697 NOV-DEC 2006

Times Cited: 2

b) znanstveni članek:

BUFON, Milan. The Upper Adriatic Borderland: from conflict to harmony. GeoJournal, vol 52., no.2 (2000), p. 119-127. COBISS.SI-ID: 17056354

citirano v:

Jordan P.

EU enlargement, the new central European member states, and Austria
EURASIAN GEOGRAPHY AND ECONOMICS 47 (6): 662-682 NOV-DEC 2006

Times Cited: 2

ter več kot deset drugih citatov v mednarodnih znanstvenih publikacij v zadnjih petih letih.

2) Organizator mednarodne znanstvene konference "Dayton - 10 Years After", Sarajevo, november-december 2005.

Vir: http://www.zrs-kp.si/SL/konference/Dayton/Glasnik_2005_8.pdf

ter več drugih mednarodnih znanstvenih sestankov na temo projekta.

3) Pridobitev novih znanstvenih spoznanj na področju t.i. "kontaktnih prostorov" ter sočasnih procesov družbene in prostorske konvergence in divergence med potencialno konfliktnostjo in koeksistenco:

Oblikovanje programske skupine "Območja kulturnega stika v integracijskih procesih" (P6-0279): <http://sicris.izum.si/search/prg.aspx?lang=slv&id=3795>;

Oblikovanje novega podiplomskega študijskega programa "Geografija kontaktnih prostorov": http://www.upr.si/sl/Izobrazevanje/Programi/Univerzitetni/UP-FHS/Novi/UP-FHS-Geografija_1.pdf

4) Aplikativne možnosti znanstvenih rezultatov so omogočile vodji projekta, da je bil med drugim izbran za vodjo slovenske ekspertne skupine pri izvajanju evropskega projekta Interreg IIIB CADSES "MATRIOSCA-AAP"; naročnik/sofinancer: Agencija RS za regionalni razvoj; trajanje projekta: 1. 1. 2006 - 31. 10. 2006.

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

5) Vodja projekta in njegovi sodelavci so opravili vrsto srečanj in pogovorov z naročniki projekta, primarno z državnim sekretarjem Zorkom Pelikanom, vodjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. V dogovoru s tem Uradom je bila organizirana tudi serija srečanj med raziskovalci manjšinskih problemov iz RS in slovenskih raziskovalnih institucij v sosednjih državah. Srečanja so potekala na Dunaju, v Celovcu, v Špetru in v Ljubljani.

Septembra 2008 je bila opravljena tudi predstavitev raziskovalnih rezultatov, ki so bili pridobljeni v sodelovanju s Slovenskim raziskovalnim inštitutom v Trstu na primeru razvojnih možnosti slovenskih manjšin in obmejnih območij na slovensko-italijanski meji. V ta namen sta izšli dve znanstveni monografiji, predstavitve pa so bile organizirane v sodelovanju s krovnicima organizacijama Slovencev v Italiji ter ob pokroviteljstvu Urada tudi zato, da se hitreje in bolje prenesejo v prakso in prispevajo k razvoju novih in načrtnbejših razvojnih politik tako v okviru manjšinske kot širše slovenske družbene stvarnosti.

Do konca leta 2008 bo nadalje objavljena tudi dodatna znanstvena monografija, kjer bo vodja projekta predstavil širše raziskovalne rezultate in prediskutiral s člani projektne skupine razvojne možnosti slovenskih obmejnih območij po vstopu Slovenije v schengenski prostor ter možnosti oblikovanja in udejanjanja skupnega slovenskega kulturnega prostora.